

DALIBOR PRANČEVIĆ
povjesničar umjetnosti, viši asistent
na Odsjeku za povijest umjetnosti na
Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu

Ivan Meštrović u kontekstu ekspresionizma i
art décoa

doktorska disertacija
Mentor: dr. sc. Ive Šimat Banov, red. prof.

Disertacija je obranjena 27. prosinca 2012. na
Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu,
pred povjerenstvom:

dr.sc. Jasna Galjer, izv. prof.
dr.sc. Zvonko Maković, red. prof.
dr.sc. Irena Kraševac, v. znan. sur.

SAŽETAK

Cilj rada pokazati je na koja su djela Ivana Meštrovića primjenjive odrednice ekspresionizma i *art décoa*, te se pritom u većoj mjeri usredotočiti na umjetnikovo djelovanje u drugom i trećem desetljeću dvadesetog stoljeća. Kulturološke konstrukcije što ih je primio u Beču temelji su na kojima je umjetnik gradio i razvijao svoju novu morfologiju pa je i toj dionici posvećena veća pažnja. Sljedeća važna problematika koja se izdvaja u radu recepcija je Meštrovićevih ekspresionističkih djela na izložbi *Exhibition of Serbo-Croatian Artists (Grafton Galleries, London, 1917.)*. Tada je kipar prvi put izložio svoja nova djela vidno promijenjene morfologije i tematike. Izložba je značajna i zbog još jednoga razloga. Na njoj su se među izloščima našli i Meštrovićevi portreti suvremenika zahvaljujući kojima je – kao i raspoloživoj korespondenciji – lako odrediti društvene krugove u kojima se umjetnik kretao. Premda se nalazio u fokusu interesa dijela londonskog avangardnog kruga, Ivan Meštrović nije bio naklonjen avangardnim umjetničkim tendencijama. Već se za kiparove izložbe u Muzeju Victoria i Albert književnik Ezra Pound negativno osvrnuo na njegovo kiparstvo, međutim, napadi su mu bili kudikamo oštrije nakon otvorenja izložbe u galeriji *Grafton Galleries* u Londonu 1917.

godine. U ovom se radu pobliže analiziraju dosada nepoznate reakcije Ezre Pounda, što ih je pisao pod pseudonimom B. H. Dias, osobito stoga što je Ivan Meštrović tada predstavio svoje nove radove ekspresionističkih obilježja.

Iako je oblikovao pojedinačna *art déco* djela, izgleda da je te impulse Meštrović najpotpunije ostvario u svojim arhitektonsko-skulpturalnim projektima. Cilj je rada istražiti koji se slični objekti i spomenici mogu pridružiti crkvi Gospe od Anđela u Cavtatu (1920.-1922.) i pomnijom njihovom analizom sagledati načine kojima Ivan Meštrović spaja predloške povijesnih gradnji s dekorativnim zahtjevima modernoga doba. Nadalje, zahvaljujući izložbenoj turneji po američkim gradovima i popularizaciji njegova rada, Ivanu Meštroviću povjeren je zadatak realizacije *Spomenika Indijancima* u Chicagu (1926.-1928.). U radu se sagledavaju dimenzije toga opsežnog djela te odgovara na pitanje o daljim implikacijama Meštrovićeve popularnosti u Americi. U tom smislu potrebno je navesti velike narudžbe koje, iako nisu ostvarene, govore o Meštrovićevoj radnom elanu (projekt uređenja katedrale sv. Patrika na Manhattanu u New Yorku, 1928.).